

Maatregelfiches as 2

212 Betalingen voor natuurlijke handicaps aan landbouwers in andere gebieden met handicaps dan berggebieden (probleemgebieden)

Maatregelcode: 212

Relevante artikelen

Basis is verordening (EG) nr. 1257/99, artikel 13 en 14, probleemgebieden en gebieden met specifieke beperkingen op milieugebied. Deze verordening is in ieder geval nog geldig tot en met 2009. Daarna is artikel 37 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van toepassing. Op dit moment wordt het probleemgebiedenbeleid geëvalueerd door de EU, dit geldt met name voor de categorie 'overige probleemgebieden' die moet worden omgevormd naar de categorie 'natuurlijke handicaps'. Naar verwachting worden hiervoor nieuwe criteria gekozen die gaan gelden vanaf 2014.

Beweegredenen voor steunverlening

In bepaalde gebieden is financiering van probleemgebieden randvoorwaardelijk voor behoud van het landschap en de economische ontwikkeling. In Nederland is in totaal ca. 232.946 ha hectare landbouwgrond als probleemgebied aangewezen. Dit is minder dan de 10% (349.000 ha) van het totale areaal die maximaal als probleemgebied zou mogen worden aangemerkt. Het betreft gebieden waar, vanwege specifieke belemmeringen de landbouwactiviteiten dreigen te verdwijnen. De landbouw is in deze aangewezen gebieden echter noodzakelijk voor het behoud van milieu, de verzorging van het natuurlijk landschap, hun toeristische bestemming of voor bescherming van kusten.

Doel van de maatregel

Doelstelling van de maatregel is om te voorkomen dat landbouwers wegtrekken uit gebieden met natuurlijke handicaps, daar waar landbouwers nodig zijn om het landschap te behouden. De maatregel draagt naar verwachting verder bij aan:

- biodiversiteit
- klimaatverandering
- verbetering van bodemkwaliteit
- landschap

Reikwijdte en acties

Lidstaat Nederland mag tot 10% van haar grondgebied aanwijzen als probleemgebieden. Van de 3.490.000 hectare grond die ons land rijk is, heeft Nederland onder POP1 ca. 223.952 hectare als probleemgebied aangewezen. Daarvan is 107.985 ha reeds aangewezen vóór 2000. De gebieden die zijn aangemeld na 2001 zijn ingedeeld in de volgende gebiedscategorieën, zijnde:

- diepe veenweidegebieden;
- uiterwaarden;
- hellingen;
- beekdalen en overstromingsgebieden;

Met de indiening van POP2 vindt een uitbreiding plaats van 6.553 ha voor het Zuid-Limburgse Heuvelland en 2.441 ha voor Midden Delfland ten opzichte van POP1, waarmee het totaal op ca. 232.946 ha komt.

Vanaf 2010 vindt een uitbreiding plaats met 19.850 ha verdeeld over de gebieden Westerkwartier en de Noordelijke Friese Wouden. Met de indiening van notificatie 2009-1 vindt een uitbreiding plaats met 7.632 ha voor Texel. Hiermee komt het totale areaal probleemgebieden op ca 260.427 ha.

De hectareverdeling per gebiedscategorie ziet er als volgt uit:

Categorie	Hectares
Beekdalen	19291,941
Beekdalen en veenweide	5565,258
Beekdalen en hellingen	81,428
Beekdalen en uiterwaarden	3,436
Veenweide	79329,344
Hellingen	9531,678 (waarvan 6.553,185 ha nieuw)
hellingen en uiterwaarden	109,750
Uiterwaarden	8607,717
Midden Delfland	2440,626 (nieuw)
Oud (aangewezen voor 1999)	107984,587
Totaal 2006	232945,765
Noordelijke Friese Wouden	7.200
Westerkwartier	12.650
Totaal wijziging 2010	19.850
Texel	7.632,00
Totaal	260.427,765

Gebieden zijn als probleemgebied aangewezen, als één of meerdere omstandigheden in bepaalde mate van toepassing zijn. In de subbijlage bij as 2 zijn de gebieden weergegeven. Door de provincies worden probleemgebieden begrensd. De vastgestelde minimumoppervlakte bedraagt 0,5 hectare. Gemeenschappelijke weidegronden zijn niet van toepassing.

Het betreft een vrijwillige subsidie. De vergoeding betreft beheerbijdrage per hectare per jaar. De vergoeding voor natuurlijke handicaps zal in de meeste gebieden alleen worden uitgekeerd aan landbouwers die ook een agromilieuverbintenis afsluiten (zoals onder POP1, waar de vergoeding gekoppeld is aan een SAN-contract). Onder POP2 zal voor landbouwers, in een aantal gebieden, echter ook de mogelijkheid bestaan om een vergoeding aan te vragen, los van een agromilieuverbintenis. Dit is beschreven in de afzonderlijke provinciale regelingen.

Subsidiabiliteitscriteria

- Betalingen worden jaarlijks toegekend aan landbouwers die hun landbouwactiviteit in de aangewezen gebieden gedurende ten minste vijf jaar vanaf de eerste betaling voort zullen zetten.
- Landbouwers moeten voldoen aan de cross compliance voorwaarden.
- Voorwaarde voor het ontvangen van een vergoeding is dat (delen van) de percelen waarvoor de vergoeding wordt gegeven in een door de Nederlands overheid aangewezen en aan de Commissie gemeld probleemgebied liggen.
- De vastgestelde minimumoppervlakte bedraagt 0,5 hectare.
- Subsidieverlening vindt per provincie plaats op volgorde van aanvragen.

Begunstigden:

Landbouwers

Eisen voor cross compliance (verordening (EC) nr. 1782/2003)

Op grond van artikel 51 van verordening 1698/2005 dienen ontvangers van EU-steun voor probleemgebieden *op hun hele bedrijf* te voldoen aan de dwingende eisen als bedoeld in de artikelen 4 en 5 en bijlage III en IV van verordening 1782/2003 (beheerseisen en goede landbouw-milieuconditie: zogenoemde cross compliance). Indien niet aan deze (rand)voorwaarde wordt voldaan, wordt de betaling voor de verbintenis verlaagd of geannuleerd. Deze eisen zijn opgenomen in de Regeling GLB-inkomenssteun 2006: artikel 3 (juncto bijlage 1) en artikel 6 (zie bijlage 1, randvoorwaarden GLB 2006).

Het steunniveau: motivering van de gebieden en het steunbedrag aan de hand van de in artikel 15 lid 2 van de in verordening 1257/99 vermelde criteria;

De vergoeding voor natuurlijke handicaps zal in de meeste gebieden alleen worden uitgekeerd aan

landbouwers die ook een agromilieuverbintenis afsluiten (conform POP1). Onder POP2 zal voor landbouwers, in een aantal gebieden, echter ook de mogelijkheid bestaan om een vergoeding aan te vragen, los van een agromilieuverbintenis. Dit zal in ieder geval gelden op ca. 40.000 ha van de veenweidegebieden, op de 6.553 ha in het Zuid-Limburgse Heuvelland en op 2.441 ha in Midden Delfland.

De vergoeding betreft in alle gebieden € 94,-/ha. Indien gewenst kunnen andere overheden de vergoeding ophogen tot het maximaal berekende handicapbedrag, maar nooit meer dan €150,- per hectare. De onderbouwing voor de vergoeding is bijgevoegd in subbijlage 5.

Voor alle aangewezen probleemgebieden geldt dat de natuurlijke handicaps ertoe leiden dat de landbouw uit het gebied dreigt weg te trekken. Hieronder worden de verschillende soorten gebieden en hun belemmeringen beschreven. Het gaat hier om de gebieden die reeds onder POP1 zijn aangewezen. Verderop in de maatregelbeschrijving is een beschrijving gegeven van de gebieden die onder POP2 worden toegevoegd.

Onder POP1 gemelde probleemgebieden:

Diepe veenweidegebieden

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

Het westelijke veenweidegebied ligt midden in de Randstad. Het is een waardevol cultuurlandschap, veelal gelegen beneden de zeespiegel, waar de omstandigheden voor de boeren suboptimaal zijn. Met name dit hoge waterpeil vormt in deze gebieden een grote belemmering voor een optimale landbouwbedrijfsvoering. Niet overal kunnen de waterpeilen meer worden aangepast aan de gewenste drooglegging voor de diverse functies in het gebied. Dit betekent o.a. dat boeren in het gebied met een suboptimaal peil hun bedrijfsvoering in stand moeten houden. Het agrarisch gebruik tekent het weidelandschap met zijn kenmerkende kavelpatronen. Naast de cultuurhistorische en landschappelijke waarden heeft het veenweidegebied ook een belangrijke 'milieu'-waarde: afbraak van het veen leidt namelijk tot emissies van broeikasgassen en emissies van verontreinigende stoffen naar het oppervlaktewater. Daarnaast is voor de bestrijding van het verdrogingsprobleem en voor het behoud van weidevogels een hoog waterpeil in deze gebieden van belang. Om dit waardevolle cultuurlandschap, uitgeroepen tot nationaal landschap, te behouden is een compensatie voor deze handicap van groot belang.

Ernst van de belemmering

De natuurlijke handicaps bestaan in hoofdzaak uit een geringe draagkracht, een slechte ontwaterings situatie en verkaveling. Er is sprake van wateroverlast. De grondwaterstand in het begrensde gebied ligt op 60 cm onder maaiveld, en in een aantal gevallen zelfs hoger. De gemiddelde derving i.v.m. de grondwaterstand is 17%. De modale derving is 13 %. Dit is het percentage dat gebruikt is voor het berekenen van de handicap. De grondwaterstand is vastgelegd in de peilbesluiten van het waterschap. Landbouwers zijn hieraan gehouden. Naast het waterpeil zijn de geringe draagkracht en de slechte verkavelingssituatie grote handicaps. Deze handicaps zijn echter niet meegenomen in het berekenen van de handicapvergoeding. Zouden deze wel worden meegenomen, dan komt de berekende handicap ver boven de €150,-.

Type productie

Overwegend (grondgebonden) melkveehouderij.

Uiterwaarden

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

De natuurlijke handicaps van uiterwaarden zijn het min of meer frequent overstroomd met rivierwateren, en het reliëf als gevolg van sedimentatie, erosieprocessen en kleiwinning ten behoeve van baksteenindustrie. Daarnaast kan een slechte ontwatering een rol spelen. Met de uitvoering van het waterbeleid 21^e eeuw en de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water is de verwachting dat het aandeel landbouwgrond in de uiterwaarden zal afnemen, ten gunste van het areaal natuur. Het areaal dat in aanmerking komt voor een handicapvergoeding zal daarmee minder worden.

Ernst van de belemmering

In de regel is er zeker per jaar twee maal sprake van een overstroming (in het voorjaar en in de herfst) in deze buitendijks gelegen gebieden. Met name de voorjaarsoverstroming leidt voor de boeren tot vermindering van de productiemogelijkheden. Het bewerings- en groeiseizoen wordt door de overstromingen substantieel verkort. Andere beperkingen in deze gebieden kunnen zijn: reliëf en slechte ontwatering. Door het kortere seizoen, de ongelijke ligging van het maaiveld en andere factoren zijn onder meer de bewerkingskosten later in het seizoen hoger.

Type productie

Overwegend (grondgebonden) melkveehouderij.

Beekdalen en overstromingsgebieden

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

De belangrijkste natuurlijke handicap in beekdalen is de overstroming van de naast de beek gelegen graslanden, daarnaast zijn vaak sterke kwel en het ongelijk liggende maaiveld belangrijke beperkingen.

Ernst van de belemmering

De frequentie van overstroming in beekdalen verschilt per jaar. Voor de probleemgebieden zijn uitsluitend de naast een beek gelegen graslanden, die regelmatig overstromen, begrensd. In de regel is er per jaar twee maal sprake van een overstroming (in het voorjaar en in de herfst). Met name de voorjaarsoverstroming leidt voor de boeren tot vermindering van de productiemogelijkheden. Het bewerings- en groeiseizoen wordt door de overstromingen substantieel verkort. Andere beperkingen in deze gebieden zijn de vaak aanwezige kwel en het ongelijk liggende maaiveld. Door het kortere seizoen, de ongelijke ligging van het maaiveld en andere factoren zijn onder meer de bewerkingskosten later in het seizoen hoger. Ook is er sprake van inkomstenderving.

Type productie

Overwegend (grondgebonden) melkveehouderij.

Hellingen

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

In Zuid-Limburg wordt de landbouw gekenmerkt door akkerbouw, grondgebonden (melk)veehouderij en fruitteelt. In dit gebied kennen de landbouwbedrijven specifieke problemen. De bedrijven zijn kleinschalig en moeten nadrukkelijk rekening houden met de meervoudige problematiek van de productieomstandigheden voor landbouw, zoals reliëf, erosie en kleinschalig landschap. In dit gebied heeft de landbouw een belangrijke beheersfunctie voor landschap en natuur. Het gebied is uitgeroepen tot Nationaal Landschap en is aantrekkelijk vanuit het oogpunt van toerisme en recreatie. Met name de grondgebonden veehouderij, die de belangrijkste drager is van het landschap, dreigt uit het gebied te verdwijnen. Hierdoor neemt ook het areaal grasland af en stijgt het risico van erosie. Doelstelling is om de landschappelijke waarden in het gebied te versterken. Behoud van de grondgebonden landbouw als drager van het landschap is daarbij een voorwaarde. De combinatie van kleinschaligheid, stedelijke druk en kwetsbaarheid van het gebied verhoogt de kostprijs van landbouwproducten. De uitdaging is om producten en diensten te leveren die tot een hoger rendement leiden, zoals de productie en verkoop van streekeigen producten en het beheer van de natuurlijke omgeving (groene diensten). Samenwerking en professionalisering zijn hierbij sleutelwoorden.

Ernst van de belemmering

In Nederland kent circa 60.000 ha hellingen van $\geq 2\%$, welke gebieden als zodanig gevoelig zijn voor erosie. Water erosie is in Nederland een potentieel probleem op akkerland en tuinbouwgrond in het zuidelijke, heuvelachtige, deel van Limburg en – in mindere mate – in delen van Friesland en Groningen. Het probleemgebied dat is aangewezen onder hellingen heeft als belangrijkste natuurlijke handicap: erosiegevoeligheid. Vooral bij grote akkerbouwpercelen in de lengterichting van de helling treedt erosie op. Dit wordt nog versterkt door de vermindering van het areaal wintergranen. Ook maakt de helling en het ongelijke maaiveld de graslandpercelen soms niet maaibaar. Het aangewezen probleemgebied in Nederland betreft alleen hellingen in de provincie Limburg die steiler zijn dan 2%. In grote lijnen komt dit overeen met de twee zwaarste categorieën hellingen uit de Geomorfologische kaart van Nederland van STIBOKA, lange steile hellingen en middellange steile hellingen. Overigens is het grootste deel van de begrensde hellingen aanmerkelijk steiler dan 2%.

Type productie
Akkerbouw, grondgebonden (melk)veehouderij, fruitteelt.

Uitbreiding van gebieden onder POP2

In aanvulling op de reeds aangewezen gebieden onder POP1 wil Nederland het aantal als probleemgebied aangewezen hectares uitbreiden, binnen de door de EU gestelde kaders (de kaders van POP1). In steeds meer gebieden is het behoud van het karakteristieke landschap een probleem. De landbouw is essentieel voor het behoud van deze landschappen. Maar juist dat karakteristieke landschap zorgt voor belemmeringen in de agrarische bedrijfsvoering. Met name in de EHS en Nationale Landschappen, waar de landschappelijke waardering zo zwaar weegt, kan daarom een probleemgebiedenvergoeding noodzakelijk zijn. Uitbreiding van hectares zal daarom plaatsvinden voor het Zuid-Limburgs heuvelland en het veenweidegebied (Midden Delfland). Reden dat deze gebieden niet eerder zijn meegenomen in de aanwijzing is het beperkte financiële budget. In NL is eerder de keuze gemaakt om alleen die gebieden te begrenzen waar ook het afsluiten van agromilieuverbintenissen een mogelijkheid is. Naast het Rijk zijn regionale overheden echter ook steeds meer van mening dat een handicapvergoeding in een aantal gebieden noodzakelijk is. Omdat regionale overheden daar ook geld voor willen uittrekken is het van belang om binnen de nationale prioriteiten ook de gebieden mee te nemen waarvoor regionale financiering beschikbaar is.

Daarom worden in dit programma voor 2007-2013 de onderstaande gebieden toegevoegd. Voor beide gebieden geldt dat de uitkering van de vergoeding niet gekoppeld is aan het afsluiten van een agromilieuverbintenis.

Zuid-Limburgs Heuvelland

Uitbreiding van het begrensde gebied in Nationaal Landschap Zuid-Limburgs heuvelland, onder het criterium 'hellingen'. Het betreft een uitbreiding van 6.553 ha, waarbij alleen hellingen vanaf 5 % worden begrensd. Op voorhand mogen geen bedrijven worden uitgesloten. De vergoeding wordt daarom zowel uitgekeerd op bouwland als op grasland. In het geval bedrijven bouwland op hellingen exploiteren moeten ze niet-kerende grondbewerking toepassen om voor de vergoeding in aanmerking te komen. In het geval van overtekening van het beschikbare budget krijgt grasland voorrang boven bouwland. In het aangewezen gebied is de verordening HPA erosiebestrijding landbouwgronden 2003 van toepassing en het besluit HPA voorschriften bedrijfserosieplan 2003.

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

Het Zuid-limburgse Heuvelland betreft een kleinschalig landschap, waar veel functies tegelijk aanspraak maken op de ruimte en waar lastige fysieke omstandigheden (zoals hellingen en beekdalen) het voor de landbouw extra moeilijk maken om te overleven. De melkveehouderij is karakteristiek voor het gebied en noodzakelijk voor landschapsbeheer en het tegengaan van erosie. In de afgelopen 20 jaar is echter het areaal grasland hier met 30% afgenomen tot 10.500 ha, het areaal blijvend grasland is gehalveerd en de rundveestapel is gedaald van 73.000 naar 37.000 stuks. De afname van het aantal landbouwers en bedrijven is beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde, het bedrijfsinkomen is eveneens lager dan gemiddeld. Het bedrijfsinkomen wordt gecompenseerd door op het bedrijfsvermogen in te teren en door investeringen uit te stellen, waardoor een kritieke situatie is ontstaan.

Voor behoud van de beheersfunctie van de landbouw wordt een pakket aan maatregelen ontwikkeld, waaronder inzet van probleemgebieden vergoeding. Het maatschappelijk belang om de landbouw in dit kleinschalige gebied te behouden is gelegen in het peri-urbaan karakter van deze regio en in de grote recreatieve en toeristische betekenis ervan.

Ernst van de belemmering

De belangrijkste natuurlijke handicap van hellingen is de erosiegevoeligheid. Vooral bij grote akkerbouwpercelen in de lengterichting van de helling treedt erosie op. Dit wordt nog versterkt door de vermindering van het areaal wintergranen. Ook maakt de helling en het ongelijke maaiveld de graslandpercelen soms niet maaibaar. De uitbreiding van het areaal probleemgebied betreft alleen hellingen in de provincie Limburg die steiler zijn dan 5%. In grote lijnen komt dit overeen met de twee

zwaarste categorieën hellingen uit de Geomorfologische kaart van Nederland van STIBOKA, lange steile hellingen en middellange steile hellingen.

Type productie

Akkerbouw, grondgebonden (melk)veehouderij, fruitteelt.

Midden Delfland

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

Nederland wil het begrensde veenweidegebied uitbreiden met delen van het gebied Midden Delfland. Midden Delfland is een graslandgebied van 6.800 hectares, gelegen in een sterk verstedelijkte omgeving: het wordt omgeven door Rotterdam, Vlaardingen, Delft en Den Haag. Het betreft een karakteristiek cultuurlandschap met lange, smalle, relatief natte graslandpercelen, gescheiden door een groot aantal sloten. Vanwege het kenmerkende verkavelingspatroon (waaruit de ontginningsgeschiedenis is af te lezen) en de aanwezige kreekruggen en terpen (relicten van vroegere bewoning) is het gebied aangewezen als zogeheten Belvédère-gebied. Daarnaast is het gebied rijk aan weidevogels, hetgeen – gezien de ligging in een verstedelijkte omgeving – opmerkelijk mag worden genoemd. Juist het agrarisch cultuurlandschap vervult hier een belangrijke recreatieve functie voor de omliggende steden.

Agrarisch beheer is essentieel voor het behoud van dit hoog gewaardeerde cultuurlandschap. De landbouw staat echter onder druk. Tussen 1992 en 2005 is het aantal melkveebedrijven afgenomen met 64% (tegen landelijk 46%). In het gebied is weliswaar een reconstructie uitgevoerd, maar hierbij is er bewust voor gekozen om het gebied geen optimale landbouwkundige inrichting te geven en te kiezen voor handhaving van veel van de elementen van het oorspronkelijke landschap. Dit betekent dat de ontwatering slechts beperkt is verbeterd en dat de perceelsstructuur en de sloot- en greppelpatronen grotendeels intact zijn gelaten. Ook de gebiedsvisie Midden Delfland, die in 2005 met alle betrokken overheden en maatschappelijke organisaties is opgesteld, geeft duidelijk aan dat deze natuurlijke handicaps worden gezien als waardevolle elementen in de polder, waardoor de mogelijkheden om te komen tot een optimale landbouwstructuur nihil zijn.

Ernst van de belemmering

Een belangrijke handicap is gelegen in de waterhuishouding. Grote delen van het gebied kennen een beperkte ontwatering, die voor een deel van het gebied (net als in de diepe veenweidegebieden) ook nog eens beleidsmatig is vastgelegd. Kleinere delen van het gebied (waaronder de hoger gelegen kreekruggen) hebben juist een lage grondwaterstand, die droogteschade met zich meebrengt. Zowel voor grondwatertrap II, II* en III ('natschade') als voor grondwatertrap V en V* (droogteschade) gelden opbrengstdepressies van minimaal 10% en maximaal 23% (10% correspondeert met een bedrag van € 150,- per ha).

Onderzoeksinstituut Alterra (Brouwer & Huinink, 2002) heeft berekend dat grote delen van het gebied daarnaast te kampen hebben met opbrengstdepressies als gevolg van een gebrekkige afwatering in natte perioden.

Enkele zeer kleine delen van het gebied kampen niet met handicaps op het gebied van ontwatering. In deze gebiedsdelen spelen – net als elders in Midden Delfland – wel andere belemmeringen voor een optimale productie: handicaps op het gebied van perceelsstructuur en reliëf. Grote delen van het gebied hebben een kenmerkende slagenverkaveling met een – in agrarisch opzicht – ongunstige lengte/breedteverhouding en grote transportafstanden. Hierdoor zijn de transportkosten relatief hoog. Door de aanwezigheid van oude veenstromen met kreekruggen zijn er daarnaast plaatselijk nogal wat percelen met een onregelmatige vorm en relatief hoge bewerkingskosten.

In Midden Delfland is een deel aangewezen als probleemgebied. De uitbreiding betreft 2.441 ha.. Het aldus begrensde gebied (zie bijlage 3) komt overeen met het gebied met de ernstigste opbrengstdepressies in de sfeer van de waterhuishouding. In een zeer klein deel van het begrensde gebied wordt de opbrengstdepressie niet veroorzaakt door de grondwaterstand, maar door belemmeringen in de sfeer van de perceelsstructuur en de afwatering;

Het begrenzingsvoorstel omvat alle percelen waar sprake is van blijvend grasland met aanmerkelijke opbrengstdepressie.

Type productie

Overwegend melkveehouderij.

Uitbreiding van gebieden onder POP2 per 2010

Westerkwartier

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

Het Westerkwartier bestaat uit twee verschillende type probleemgebieden.

Het Zuidelijk Westerkwartier is een agrarisch gebied met overwegend melkveehouderij. In het Zuidelijk Westerkwartier liggen besloten ruggen (gasten) met kleine percelen omzoomd door houtsingels op zand en daartussen open laagten met een beek. Het beekdal en de laagveengebieden zijn al grotendeels aangewezen als probleemgebied (nu al 6.000 ha aangewezen). De nieuwe aanwijzing betreft met name het kleinschalige houtsingelgebied. Bij de nieuwe aanwijzing wordt 8450 ha in het Zuidelijk Westerkwartier toegevoegd. Met de aanvulling is er een gebiedsdekkend beeld.

Het Noordelijk Westerkwartier en Middag Humsterland zijn kleigebieden met overwegend melkveehouderij. Het zijn agrarische gebieden met bijzondere cultuurhistorische waarden, zoals het oorspronkelijke verkavelingspatroon (onregelmatige blokverkaveling), reliëf, karakteristieke waterlopen (sloten- en krekpatroon van oude zeearmen en grillig gevormde slootpatronen), wierden en monumentale boerderij(erv)en. Er liggen in de laagtes al aangewezen probleemgebied (nu 800 ha aangewezen). De nieuwe aanwijzing betreft het resterende deel van het Nationale Landschap. In het Noordelijk Westerkwartier wordt bij de nieuwe aanwijzing 4200 ha toegevoegd wat tot een totaal van 5000 hectare leidt.

Er is in beide gebieden tezamen al 6.800 ha aangewezen als probleemgebied. De nieuwe aanwijzing voegt hieraan nog 12.650 ha toe.

Ernst van de belemmering

Een uitgebreide beschrijving is te vinden in bijlage 'onderbouwing Westerkwartier' (subbijlage 5). Voor het Zuidelijk Westerkwartier ligt er voor de kleinschalige zandgebieden al een door Europa goedgekeurde onderbouwing van de inkomstenderving. Het Zuidelijk Westerkwartier voldoet aan de criteria van deze kleinschalige zandgebieden: de percelen zijn voor het merendeel klein (0,5 - 2 ha), 90 procent van de percelen is kleiner van 2,9 ha. Langs vrijwel ieder perceel staan houtsingels. Ieder bedrijf heeft met deze handicap te maken. Alle kleinschalige, besloten gebieden van de houtsingelhoofdstructuur komen dan ook in aanmerking als probleemgebied. De houtsingels worden hier behouden en ontwikkeld. In aansluiting op de al aangewezen gronden in de meer open delen (beekdalgronden en diepveenweidegebieden) kan het gebied gebiedsdekkend aangemeld worden, zodat er een aaneengesloten gebied ontstaat waar de Regeling voor Less Favoured Areas geldt. Het betreft het grondgebied van de drie betrokken gemeenten (gemeente Grootegast, Leek en Marum), uitgezonderd de zuidelijke punt van de gemeente Marum, de oude hoogveenontginning bij De Wilp en Zevenhuizen en een deel van de heideontginning. Dit gebied voldoet niet aan de criteria.

Voor het Noordelijk Westerkwartier en het Nationaal Landschap Middag-Humsterland wordt de handicap bepaald door de grootte en de vorm van de percelen. De conclusie is dat alle percelen kleiner dan 4 ha. in combinatie met de vorm van het perceel, een inkomstenderving hebben van € 148,- per ha. Gemiddeld is de perceelsgrootte in Middag-Humsterland 2,6 ha. Er zijn relatief veel kleine perceeltjes, 20 procent is kleiner dan 2 ha en 60 procent is kleiner dan 4 ha. Ieder bedrijf heeft te maken met de handicaps. Op grond hiervan kiezen we ervoor om het gehele Nationaal Landschap Middag-Humsterland als probleemgebied aan te melden.

Type productie

Overwegend (grondgebonden) melkveehouderij

Noordelijke Friese Wouden

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

Nederland wil het reeds begrensde probleemgebied Noordelijke Friese Wouden verder uitbreiden. De uitbreiding bedraagt zo'n 7.200 hectare. De Noordelijke Friese Wouden is een karakteristiek cultuurlandschap met lange, smalle graslandpercelen gescheiden door bomensingels.

Ernst van de belemmeringen

Het nationaal landschap wordt gekenmerkt door een dichte singelbeplanting op perceelsgrenzen. De singels hebben van oorsprong een functie als veekering en als geriefhout. Door veranderingen in de samenleving en de landbouw (komst van kunstmest en prikkeldraad, schaalvergroting) hebben de singels hun landbouwkundige functie verloren. De schaalvergroting in de landbouw leidt tot grotere machines. De lange, smalle percelen in de Friese Wouden zijn daarmee echter lastig te bewerken. Veel singels zijn in de loop der tijd opgeruimd omdat ze een goede bedrijfsvoering in de weg staan. De landschappelijke, ecologische en recreatieve waarde van de singels wordt echter maatschappelijk zeer hoog gewaardeerd. Behoud van het singellandschap wordt belangrijk gevonden door de samenleving, en dat is bevestigd door de toekenning van de titel Nationaal Landschap aan het gebied.

Voor de Noordelijke Friese Wouden ligt er voor de kleinschalige zandgebieden al een door Europa goedgekeurde onderbouwing van de inkomstenderving. De Noordelijke Friese Wouden voldoet aan de criteria van deze kleinschalige zandgebieden: de percelen zijn voor een groot deel klein (0,5 - 2 ha). Langs vrijwel ieder perceel staan houtsingels of elzensingels. Ieder bedrijf heeft met deze handicap te maken. Alle kleinschalige, besloten gebieden van de singelhoofdstructuur komen dan ook in aanmerking als probleemgebied. In de oude systematiek zijn (blokken van) percelen als probleemgebied aangewezen, het verzoek van de Stuurgroep Nationaal Landschap - Noordlike Fryske Wâlden, is om de begrenzing van het Nationaal Landschap te volgen en percelen < 2 ha, en 2-4 ha voor de toeslag in aanmerking te laten komen. In de voorgestelde begrenzing die een uitbreiding kent van circa 7.200 ha komen percelen > 4 ha niet voor een toeslag in aanmerking.

De natuurlijke beperkingen van de kleinschalige gebieden zijn o.a. gelegen in de kleinschalige infrastructuur, de percelen zijn vaak klein (0,5 - 2 ha) hetgeen optimale bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Al bij een perceelsgrootte van 2 - 4 ha is immers sprake van kleinschaligheid die een optimale bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Daarnaast zorgen landschapselementen voor een derving in de gewasopbrengst. Voor het berekenen van het nadeel is alleen de derving in gewasopbrengst meegenomen. De landschapselementen langs de percelen zorgen voor wortel- en schaduwwerking. De variatie aan vorm, hoogte en breedte is groot. Daarnaast is de invloed van de schaduw het sterkst aan de noordzijde van de houtwal en het geringst aan de zuidzijde. Voor de berekening van het nadeel zie bijlage 'onderbouwing Friese Wouden' (subbijlage 5).

Type productie

Overwegend (grondgebonden) melkveehouderij

Uitbreiding van de gebieden middels notificatie 2009-1:

Texel

Nederland wil het bestaande probleemgebied van Texel uitbreiden van de reeds bestaande 910 hectare naar 8.542 hectare in totaal. De agrarische sector op Texel heeft door zijn eilandpositie te maken met een concurrentienadeel. Daarnaast zijn er nog enkele andere handicaps waardoor de winstgevendheid van ondernemers wordt aangetast. De eilandpositie als criterium is niet in te passen in de gebiedscategorieën die Nederland hanteert, te weten:

- Diepe veenweidegebieden
- Uiterwaarden
- Hellingen
- Beekdalen en overstromingsgebieden

De onderbouwing toont aan dat de eilandpositie aanzienlijke nadelen met zich mee brengt voor de bedrijfsvoering. Voor het voortbestaan van de landbouw op de Nederlandse eilanden wordt de eilandpositie toegevoegd aan de vier gebiedscategorieën.

Situatie en ontwikkelingsdoelstelling

Toeleverings- en afleveringsproducten voor de landbouw op Texel moeten altijd met de boot vervoerd worden alvorens hun eindbestemming te bereiken. De landbouw op Texel draagt bij aan variatie en kwaliteit van het landschap, temeer omdat de landbouw grotendeels grondgebonden is en zeer gemengd. De landbouw is, evenals de toeristische sector, op Texel de basis voor een goede economie en leefbaarheid.

Ernst van de belemmering

De belangrijkste handicap van Texel is de eilandspositie. Door de eilandspositie zijn er extra kosten waardoor de winstgevendheid van de ondernemingen wordt aangetast. Daarnaast heeft Texel te maken met enkele natuurlijke handicaps zoals een specifieke hydrologische situatie. Op Texel mag niet worden beregend. Het eiland is in het voorjaar relatief droger en in het najaar natter dan elders in Nederland. Verder heeft het eiland met zoute kwel te maken en met struifgevoelige gronden. Omdat er niet beregend mag worden, worden de gewassen vaker met organische mest of compost bemest dan elders in het land om het stuiven tegen te gaan. Het tijdstip van bemesting is dan ook eerder afhankelijk van het stuifmoment dan van de behoefte aan meststoffen van het gewas. De opbrengsten per ha zijn door bovengenoemde redenen gemiddeld genomen lager.

Type productie

Akkerbouw, melkveehouderij en bollenteelt

In de subbijlage as 2 zijn de reeds aangewezen gebieden weergegeven en de gebieden die extra zijn aangewezen ten opzichte van POP1. Ook de gebieden die per 2010 worden toegevoegd worden hierin opgenomen.

Financiering

In de financiële tabel is in totaal € 26,32 miljoen opgenomen voor het veenweideconvenant, waarvan € 13,16 miljoen EU-financiering.

Daarnaast is € 9 miljoen opgenomen voor nieuwe contracten in de overige gebieden (waarvan € 4,5 miljoen EU-financiering).

Private financiering	n.v.t.
Nationale publieke steun	€ 21,41 miljoen
EU publieke steun	€ 21,41 miljoen
Nationale top-up	€ 41,62 miljoen
Verwacht totaal voor 2007-2013	€ 84,44 miljoen

Gekwantificeerde doelen voor de gemeenschappelijke EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulwaarde	Streefwaarde
Output	Aantal bedrijven dat subsidie ontvangt.	4.138 bedrijven in 2006	7.180 bedrijven
	Areaal waarop steun wordt gegeven.	71.414 ha in 2006	136.850 ha

Totale doelstelling:

Het totaal aantal uit te betalen vergoedingen is groter dan het aantal te financieren hectares met EU-financiering (ca. 53.700 ha). Onder POP2 zal, inclusief een top up van 41,62 miljoen, in totaal circa 117.000 hectare gefinancierd worden (76,94 miljoen/7 jaar/€ 94,- = 117.000). Per 2010 wordt er 19.850 hectare meer gefinancierd met 50% EU-financiering. Hiervoor wordt per 2010 € 7,5 mln. toegevoegd aan het budget voor probleemgebieden.

Alle gebieden met natuurlijke handicaps dragen bij aan een duurzaam gebruik van landbouwgrond. De relatie tussen de verschillende gebieden en de Resultaatindicatoren voor as 2 is hieronder weergegeven.

Nationale indicator: Areaal dat bijdraagt aan landschap

De hoofddoelstelling voor handicapgebieden is gekoppeld aan het behouden van landschap. De streefwaarde voor POP2 bedraagt daarmee: 136.850 ha.

EU-resultaatindicator: areaal onder succesvol landbeheer

Naast het primaire doel (Landschap) dragen de probleemgebieden bij aan de EU-resultaatindicator voor as 2. Deze bijdrage ziet er als volgt uit:

Areaal dat bijdraagt aan:

- Verbetering van de biodiversiteit:
De volgende gebieden dragen in hoofdzaak bij aan biodiversiteit:
diepe veenweiden, uiterwaarden, beekdalen en overstromingsgebieden, hellingen. Door het behoud van verschillende landschapstypen is er meer ruimte voor biodiversiteit.
- Verbeteren van de waterkwaliteit: n.v.t.
- Klimaatverandering:
De volgende gebieden zijn met name van belang in relatie met klimaatverandering:
veenweidegebieden (door het tegengaan van veenverbranding), uiterwaarden, beekdalen en overstromingsgebieden. De laatste twee zijn van belang in het kader van Ruimte voor de Rivier.
- Verbeteren van de bodemkwaliteit:
De volgende gebieden dragen in hoofdzaak bij aan bodemkwaliteit:
Veenweiden, hellingen.
- Voorkomen van marginalisatie en het verlaten van land:
Dit doel is in Nederland grotendeels niet van toepassing. Vanwege de hoge stedelijke druk krijgt niet meer in gebruik zijnde landbouwgrond altijd een andere bestemming (wonen, recreatie, economie etc.)